

1. O ACENTO

As palabras en galego acostuman ser tónicas, é dicir, pronunciamos algunha das súas sílabas con máis intensidade, e isto non ten que ver coa acentuación gráfica. Aínda así, considéranse palabras átonas: os artigos, as preposicións monosílabas, algunhas conxuncións, os pronomes persoais, excepto os tónicos, os pronomes relativos, etc.

Son, pola contra, tónicas, os substantivos, os adxectivos, os verbos, os adverbios, os pronomes tónicos, algunhas preposicións, conxuncións, etc. Así, calificamos estas como:

- **Palabras agudas**: aquelas nas que a sílaba tónica ou a acentuación recae na última sílaba: *algún, colleu, ademais, mazá*.
- **Palabras graves**: aquelas nas que a sílaba tónica ou a acentuación recae na penúltima sílaba: *canta, cantara, móbil, carácter*.
- **Palabras esdrúxulas**: aquelas nas que a sílaba tónica ou a acentuación recae na antepenúltima sílaba: *bárbaro, tépedo*.
- **Palabras sobreesdrúxulas**: aquelas nas que a sílaba tónica ou a acentuación recae antes da antepenúltima sílaba: *colléronllelo*.

2. O ACENTO GRÁFICO

As regras de acentuación deben permitir recoñecer a sílaba tónica en todos os casos, ser facilmente memorizables e esixir un uso mínimo de acentos gráficos.

No galego só se usa un tipo de acento gráfico, o agudo (').

PALABRAS AGUDAS.

As palabras **agudas** ou oxítonas **acentúanse** graficamente cando son **polisílabas** e **rematan en vogal, en vogal + n, en vogal + s ou en vogal + ns**: *mazá, café, alí, tirizó, calacú, irmán, alguén, ninguén, latín, corazón, algún, ningún, mazás, cafés, cadrís, tirizós, calacús, irmáns, reféns, latíns, corazóns, algúns, comúns*.

NON se acentúan cando son monosílabas nin cando acaban en ditongo decrecente (seguido ou non de *n* ou *s*) ou noutra consoante que non sexa *-n* ou *-s*. Así: *xa, la, fe, di, si, cu, Xan, can, len, din, don, fun, tres, amei, amou, seguiu, recibiu, colleu, ademais, capitais, papeis, españois, azuis, capital, papel, cantar...*

PALABRAS GRAVES.

Levan acento gráfico as palabras graves ou paroxítonas cando rematan en consoante distinta de *-n* ou *-s* e en grupos consonánticos distintos de *-ns*: *móbil, alférez, fórceps, bíceps*. Tamén se acentúan as palabras graves con ditongo decrecente na última sílaba: *amábeis*.

En consecuencia, **NON** se acentúan as palabras graves rematadas en vogal, vogal + *n*, vogal + *s* ou vogal + *ns*. Así: *canta, cantara, cantas, lapis, canons, dolmens*.

PALABRAS ESDRÚXULAS.

As palabras **esdrúxulas** ou proparoxítonas **levan sempre acento gráfico**: *bárbaro*.

PALABRAS SOBRESDRÚXULAS.

As palabras **sobreesdrúxulas** **acentúanse sempre**: *colléronllelo, fixéronllelas, ...*

3. CASOS ESPECIAIS DE ACENTUACIÓN

ACENTUACIÓN DE DITONGOS:

Os **DITONGOS** prodúcense nos seguintes casos:

- Cando hai unha vogal aberta (**a, e, o**) e unha vogal pechada (i, u) e a pechada é átona (non recae nela o golpe de voz): *leite, moito, auto, reinado*.
- Cando hai dúas vogais pechadas (**i, u**) e o golpe de voz non cae na segunda (conduciu, miudiño...)

Dependendo da combinación das vogais falamos de tres tipos de ditongos:

- **Ditongos crecentes:** formados por unha vogal pechada (**i, u**) e logo unha vogal aberta (a, e, o) Exemplos: *riada, ambiente, miope, luar, cruel, duodeno...*
- **Ditongos decrecentes:** formados por unha vogal aberta (**a, e, o**) e logo unha pechada (i, u). Exemplos: *nai, teito, oitenta, causa, eu, levou...*
- **Ditongos homoxéneos:** formados por dúas vogais pechadas (**i, u**). Exemplos: *pediu, Tui...*

ACENTÚANSE:

- **Seguindo as regras xerais de acentuación.** “*Camión*” leva til porque é aguda rematada en - n, independentemente de que forme parte ou non dun ditongo e da mesma maneira “*noite*” non leva porque é grave rematada en vogal.
- Na formación de **ditongo** constituído por **vogal aberta + vogal pechada** ou **viceversa**, en caso de levar acento, **SEMPRE se acentúa na aberta**. Exemplos: *veunos, camión, fóisenos*.
- Na formación de **ditongo** constituído por **vogal pechada + vogal pechada** ou **viceversa**, en caso de levar acento, **SEMPRE se acentúa na primeira vogal**. Exemplos: *Púidose, Véusenós, partiu*.

ACENTUACIÓN DE HIATOS:

Os **HIATOS** prodúcense nos seguintes casos:

- Cando van xuntas dúas vogais abertas: *area, heroe, correo, avoa, poema...*
- Cando vai unha vogal aberta e outra pechada (ou unha pechada e unha aberta) e o golpe de voz cae na pechada: *raíz, saúdo, raíña, fío, actúo, recúe...*
- Cando van xuntas dúas vogais pechadas e a segunda é tónica: *muíño, fiúncho...*

ACENTÚANSE:

- Cando o hiato está formado por **vogal aberta + vogal pechada**, e o golpe recae na pechada, **SEMPRE se acentúa na pechada**. Exemplos: ría, lúa, Raúl.
- Cando o hiato está formado por **vogal pechada + vogal pechada**, **acentúase a segunda vogal**. Exemplos: Luís, muíño, xuízo.
- **Non se acentúan graficamente cando entre ambas aparece o h: prohibo.**
- Empregamos a **diérese** no copretérito dos **verbos rematados en -aer, -oer, -oír, -uír**. A diérese marca que estamos diante dun hiato.

ACENTUACIÓN DE TRITONGOS.

Consideramos **TRITONGO** a **pronuncia de tres vogais nun só golpe** de voz. Está formado por **vogal pechada + vogal aberta + vogal pechada**.

Na nosa lingua contamos con exemplos escasos desta combinación vocálica. Os casos máis frecuentes son os que xorden da **formación do plural** correspondente a **terminación -al** (“igual > iguais”) ou **formas verbais do pretérito** dos **verbos rematados en -iar e -uar** (“cambiar > cambiou”).

ACENTUACIÓN DOS ESTRANXEIRISMOS E CULTISMOS.

Os **latinismos** e **palabras estranxeiras** de circulación corrente, aínda que non estean plenamente adaptadas ao galego, **seguen as regras de acentuación enunciadas anteriormente.**

- Palabras agudas: *autobús, iglú, obús, popurrí, autocar, autostop, ballet, boicot.*
- Palabras graves: *accésit, béisbol, cénit, ídem, karaoke, líder, álbum, médium.*
- Palabras esdrúxulas: *bádminton, búmerang, cárdigan, déficit, hábitat, hándicap.*

As **palabras rematadas** graficamente **en -y teñen o mesmo tratamento ca as rematadas en -i:** *playboy, spray* (coma *convoi*), *hóckey, hippy, hobby, rugby, whisky.*

ACENTUACIÓN DOS ADVERBIOS EN -MENTE.

Por se tratar de **palabras graves rematadas en vogal**, resulta innecesario o **acento** gráfico nos adverbios en *-mente*: *comicamente, comunmente...* No caso de apareceren varios adverbios en *-mente* coordinados, esta terminación só aparece no derradeiro, e os anteriores manteñen o seu acento: *cómoda e facilmente.*

PALABRAS COMPOSTAS

- **Palabras soldadas:** **adopta un novo acento seguindo as regras xerais** tras soldarse as palabras. Exemplos: *Riotorto* (*río*orto*), *fervellasverzas* (*férvelle*as*verzas*), *vichelocrego* (*víche-lo crego*), etc.
- **Palabras separadas por guión:** **mantén cada elemento a súa acentuación.** Exemplos: económico-social.
- **Palabras compostas que se escriben separadas:** **mantén cada elemento a súa acentuación.** Exemplos: gardas civís.

OS DEMOSTRATIVOS:

Non se acentúan en ningún caso, nin cando funcionan como determinantes nin cando actúan como pronomes: *esta mesa, quero esta*.

OS INTERROGATIVOS E EXCLAMATIVOS:

Cal, cando, canto, como, onde, que e quen **NON se acentúan en interrogativas e exclamativas directas**: *cal queres?, cando vés?, que queres, que desgraza!*

Tampouco se acentúan as formas do interrogativo cando introducen interrogativas indirectas (*pregúntalle cando volve*) **agás se for preciso para evitar posibles anfiboloxías**: *dille qué queres, / dille que queres*.

VERBO CON PRON. ENCLÍTICO E CON ALOMORFOS DO ARTIGO LO(S), LA(S)

Cando os verbos levan pronomes enclíticos, no tocante á acentuación gráfica **compórtanse coma se fosen unha soa palabra**. Por iso escribimos *cantará / cantara, cantaraa / cantáaraa; beberá / bebera, beberaa / bebéaraa; métese/méteseche*.

Se se utiliza a combinación **verbo + variante alomórfica –lo do artigo**, **acentúase tamén coma unha única palabra**: *cóme-lo caldo / come-lo caldo*.

As formas verbais que levan acento diacrítico mantéñeno cando van seguidas dunha forma átona do pronome: *é / élle / dáo / dáme / dálle*.

4. O ACENTO DIACRÍTICO

Utilízase o acento diacrítico para distinguir dúas palabras que teñen a mesma forma na escrita, pero que se diferencian porque a vogal tónica ten diferente timbre ou porque unha palabra é tónica e a outra átona (*póla/pola, dá/da*). Neste caso pónselle sempre acento gráfico á palabra que ten vogal aberta ou á que é tónica. Así:

CON ACENTO	SEN ACENTO
Á (<i>a</i> + <i>a</i> artigo; subst.)	<i>a</i> (artigo; pron.; prep.)
ás (<i>a</i> + <i>as</i> artigo; subst.)	<i>as</i> (artigo; pron.)
bóla ('esfera')	<i>bola</i> (peza de pan)
cá (<i>ca</i> + <i>a</i>)	<i>ca</i> (conx.)
cás (<i>ca</i> + <i>as</i>)	<i>cas</i> (prep.)
chá ('plana')	<i>cha</i> (<i>che</i> + <i>a</i>)
chás ('planas')	<i>chas</i> (<i>che</i> + <i>as</i>)
có (<i>ca</i> + <i>o</i>)	<i>co</i> (<i>con</i> + <i>o</i>)
cómpre ('é mester')	<i>compre</i> ('merque')
cómpren ('son mester')	<i>compren</i> ('merquen')
cós (<i>ca</i> + <i>os</i> ; subst.)	<i>cos</i> (<i>con</i> + <i>os</i>)
dá (pres. e imp. de <i>dar</i>)	<i>da</i> (<i>de</i> + <i>a</i>)
dás (pres. de <i>dar</i>)	<i>das</i> (<i>de</i> + <i>as</i>)
dó ('compaixón')	<i>do</i> (<i>de</i> + <i>o</i>)
é (pres. de <i>ser</i>)	<i>e</i> (conx.)
fóra (adv.)	<i>fora</i> (antepret. de <i>ser</i> e <i>ir</i>)
má ('ruín')	<i>ma</i> (<i>me</i> + <i>a</i>)
máis (adv. e pron.)	<i>mais</i> (conx.)
más ('ruíns')	<i>mas</i> (<i>me</i> + <i>as</i>)
nó (subst.)	<i>no</i> (<i>en</i> + <i>o</i>)

<i>nós</i> (pron. tónico; pl. de <i>nó</i>)	<i>nos</i> (pron.átono; <i>en + os</i>)
<i>ó</i> (<i>a + o</i>)	<i>o</i> (artigo; pron.)
<i>ós</i> (<i>a + os</i>)	<i>os</i> (artigo; pron.)
<i>óso</i> (do corpo)	<i>oso</i> (animal)
<i>pé</i> (parte do corpo)	<i>pe</i> (letra)
<i>póla</i> ('rama')	<i>pola</i> ('galiña'; <i>por + a</i>)
<i>pór</i> ("poñer")	<i>por</i> (prep.)
<i>présa</i> ("apuro")	<i>presa</i> ("prendida"; "presada")
<i>sé</i> ("sede eclesiástica"; imp. de <i>ser</i>)	<i>se</i> (conx.; pron.)
<i>só</i> (adv. e adx.)	<i>so</i> (prep.)
<i>té</i> ("infusión")	<i>te</i> (pron.; letra)
<i>ven</i> (pres. de <i>vir</i>)	<i>ven</i> (pres. de <i>ver</i> ; imp. de <i>vir</i>)
<i>ves</i> (pres. de <i>vir</i>)	<i>ves</i> (pres. de <i>ver</i>)
<i>vós</i> (pron. Tónico)	<i>vos</i> (pron. Átono)

Noutros casos o acento só se utilizará en contexto ambiguos e marcando sempre ortograficametne a palabra con vogal aberta: (*el*) *ten* / *ten* (*ti*).